

CARTES DE TEMA LUL·LIA D'EN MATEU OBRADOR A MOSSEN ALCOVER

En Mateu Obrador i Bennàsser (Felanitx 1952 - Palma 1909) és la primera gran figura del lul·lisme mallorquí modern. Havia començat cultivant la literatura de creació, sovint amb temes humorístics (com els articles i versos que publicava en el setmanari *L'Ignorància*), però també amb to romàntic una mica aigualit —propi de la segona època dels Jocs Florals— o amb composicions de tipus panoràmic i ampul·lós (com la titulada *La Roqueta*).

Agitat per desgràcies i dificultats familiars, es va agregar al seguici de l'Arxiduc Lluís Salvador d'Àustria com a preceptor dels seus fillols, i això li donà ocasió de viatjar per terres d'Itàlia i d'Orient. En un d'aquests viatges (1899) descobrí, a la Biblioteca Marciana de Venècia, un autògraf de Ramon Llull i tingué avinentesa de manejar diversos manuscrits d'obres lul·lianes conservats en aquella gran biblioteca. S'engrescà amb la transcripció d'aquells textos, i això el dugué a dedicar-se de ple a l'estudi de les obres originals del Doctor Il·luminat.

Ingressat a la Comissió Editora Lul·liana presidida per Mossèn Antoni M.ª Alcover, va ser considerat, des del primer moment, director tècnic de l'edició, i com a tal dirigí la publicació dels tres volums que havia iniciat Jeroni Rosselló, dos dels quals (el del *Llibre del Gentil* i el de *Felix de les Meravelles del Món*) enriqueí amb pròlegs molt valuosos. També prologà eruditament els dos primers volums de la nova sèrie, publicada per l'esmentada Comissió: el que conté la *Doctrina Pueril* i el *Llibre de l'Orde de Cavalleria* i el primer tom del *Llibre de Contemplació*.

L'any 1908 passà alguns mesos a Munich, pensionat per l'Institut d'Estudis Catalans per fer còpies i prendre notes informatives dels manuscrits lul·lians existents a les grans biblioteques bavareses. A més d'aquesta labor específicament d'erudit, demostrà els seus grans coneixements de la literatura catalana antiga amb diversos estudis, com el

titulat *Doctrines sociològiques de Ramon Llull* i la conferència pronunciada l'any 1905 a l'Ateneu de Barcelona sobre *La nostra arqueologia literària*.

N'Obrador fou un dels millors amics del filòleg i folklorista Antoni M.ª Alcover (Manacor 1862 - Palma 1932). Aquest me'n parlava amb devoció i entusiasme, alabant extraordinàriament els grans dots intel·lectuals i de caràcter de l'erudit lul·lista felanitxer. Consta, efectivament, que era home d'exquisit do de gent i d'una immensa simpatia. Per la seva correspondència es veu la seva gran franquesa i sinceritat i un viu sentit de l'humor. Guanyava de prop de deu anys al famós Vicari General manacorí, i això li permetia tractar-lo una mica paternalment, encara que sense mancar-li al respecte. Per paga, eren dos esperits que, enmig de fortes diferències, coincidien completament en dues coses: en una amor arravatada a la llengua vernacle i en un coneixement extens i profund d'aquesta mateixa llengua.

Aquesta amor i aquesta coneixença, per part de Mn. Alcover, romangueren gravades amb gran relleu en les dues grans empreses seves: el *Diccionari de la Llengua Catalana* (després anomenat amb poc encert *Diccionari Català - Valencià - Balear*) i l'*Aplec de Rondalles Mallorquines*; per part de N'Obrador, en els seus escrits literaris, en la dedicació intensa a l'estudi del llenguatge lul·lià i en les seves cartes, dins les quals es podria fer bona collita de materials d'estudi estilístic a base de la rica parleria que hi empra, brufada de vivíssimes imatges i metàfores.

Bé diu Mossèn Antoni Pons, en l'extens "esbós biogràfic" que dedicà a N'Obrador en els volums I i II de la revista *La Nostra Terra* (Mallorca, 1928 - 1929): "Tot en N'Obrador era ponderació, noblesa, harmonia, emoció, encant, grandesa virgiliana... La seva ploma colorava nostra llengua, donant-li una riquesa verbal, una plasticitat de formes inimitables. N'Obrador era un mestre del verb, un artista excel·lent".

L'epistolari que a continuació transcriu i explica amb notes aclaridores de fets i de persones, consta de deu cartes escrites de N'Obrador a Mn. Alcover des del desembre de 1900 fins al setembre de 1908. A l'arxiu de l'Obra del Diccionari es guarden altres peces epistolars del mateix Obrador, però que, no tractant de coses de lul·lisme, no tindrien oportunitat dins aquesta revista d'estudis lul·lians.

Crec que aquestes deu cartes tenen vertader interès per als historiadors del lul·lisme modern. A part d'aquest valor intrínsec o de contingut històric, són importants com a document lingüístic, com a mostra de literatura epistolar on s'agermana la cultura d'un vertader literat

amb la forma familiar del parlar conversacional i de confiança. Les cartes que segueixen tenen una gràcia i una frescor que poques vegades es troba en l'estil d'homes aplicats a l'àrdua investigació dels arxius.

La transcripció ha estat feta fidelment, conservant-hi totes les incongruències i vacil·lacions amb què lluitava la llengua catalana en aquells primers anys de la nostra centúria, anteriors a la fixació ortogràfica i gramatical, en la qual hauria col·laborat magníficament N'Obrador si una mort prematura no l'hagués sostret a la gran tasca en què tan eficaçment havia trobat el seu camí definitiu.

FRANCESC DE B. MOLL

I

Sr. Dn. Ant. M.ª Alcover.

Revt. Sr. y estimat amich: Aquí té la copia del *Prospecte* lulià 1 de que li vaig parlar.

Avuy divenres seria bon día per enviarla al Bisbe de Perpinyà, 2 bon amich de vosté, o a n'En Delpont 3 o a qui cregués més oportú, pregant-li que mos fes el favor de traduir dit Prospecte en francés clar y llampant, millor y ab més acert y facilitat que no u faria cap de noltros.

De les quatre edicions projectades, catalana, llatina, castellana y francesa, ja no mos manca sinó aquesta per poder anar aviat a les caxes, y

1 Prospecte de l'edició de les Obres Doctrinals de Ramon Llull, publicat en quatre llengües (en diverses edicions).

2 Monsenyor Juli Carsalade du Pont (1847-1927), bisbe de Perpinyà des de 1899 fins a la seva mort. Era un prelat de gran talent, bon arqueòleg i historiador. No essent rossellonès, es considerà obligat a aprendre el català per a comprendre millor els seus diocesans rossellonesos. Una de les seves empreses més importants i laborioses va esser la restauració del monestir benedictí de Sant Martí del Canigó. Per a més detalls sobre la seva personalitat, vegeu *Epistolari del Bisbe Carsalade a Mossèn Alcover* (Mallorca, 1964-65).

3 Juli Delpont, escriptor rossellonès, era gran amic de Mn. Alcover i el principal col·laborador del Diccionari a Perpinyà. Aquella amistat s'esbucà en ocasió de la guerra europea de 1914-18, a causa de l'exagerada germanofília de Mn. Alcover i de les absurdes suspicàcies d'En Delpont sobre espionatge —totalment imaginari— d'alguns filòlegs alemanys que havian acompanyat Mossèn Alcover en el seu viatge d'estudis pel Rosselló l'any 1906. Vegeu la història d'aquest incident en el *Bolletí del Diccionari de la Llengua Catalana*, XIII (1923), pàgs. 146-155.

veure si pera Nadal o Cap d'any ja'n podríem espargir exemplars urbi et orbi.

El Pròlech den Costa, 4 la copia de la *Doctrina Pueril* y' ls demés treballs meus fan bona via.

Queda sempre afm. amich de vosté i li b.s.m.

M. Obrador

13 Dbre. 5

II

M. I. Sr.

Dn. Antoni M.ª Alcover.

Molt Sr. meu y bon amich: Ara que ja té embarcat el Bisbe de Menorca, 6 convendria y jo li agraphiria a vostè moltíssim que dedicàs atenció preferent a lo que despuys-ahí vespre tractarem, juntament ab n'Estanislau, 7 sobre modo y manera d'avansar sa nostra edició luliana.

Més prest vuy que demá, seria cosa de que vostè cridàs a parlament els Srs. Amengual y Muntaner 8 y los fés present com mentres sa Comissió está disposta a anar endavant en tal forma qu'ells no hi poden perdre ni ferhi adot, y en canvi se'ls ofereix un medi d'obtenir guany y bona anomenada tipogràfica, treguent a llum una partida de llibres, un bo y s'altre millor, 9 de sa més alta gloria mallorquina: ab lo qual se podrà demostrar que hi ha a Mallorca estampadors que no contents

4 Es refereix al *Prólogo* amb què Mn. Costa i Llobera encapçalà el segon dels volums d'obres lulianes preparats per Jeroni Rosselló, publicats l'any 1901 i que conté l'*Arbre de Filosofia d'Amor* i els llibres *d'Oració*, *de Déu*, *de Coneixença de Déu* i *de l'Es de Déu*.

5 Aquesta data del 3 de desembre correspon a l'any 1900.

6 El Revm. Sr. Joan Torres i Ribas, que fou bisbe de Menorca des del 1902 fins que hi morí, l'any 1938, durant la guerra civil espanyola i essent Menorca "zona roja". Això de "ara que ja té embarcat el Bisbe de Menorca" al·ludeix el temps que Mn. Alcover hagué de dedicar a obsequiar i acompanyar el bisbe Torres des de la seva illa nativa —Eivissa—, passant per Palma i Alcúdia, fins a Ciutadella, capital de la diòcesi menorquina.

7 Estanislau de K. Aguiló (1859-1917), erudit arxiver i assidu col·laborador del *Bolletí de la Societat Arqueològica Luliana*.

8 Nom d'una raó social d'impremta i edicions, la més acreditada de Mallorca durant els darrers anys del segle passat i el primer quart del segle actual.

9 "Llibres, un bo i s'altre millor", és expressió presa de la *Vida Coetània* de Ramon Llull (foli 25 r°): "Pensà que encara per auant ell faria llibres huns bons e altres millors successivament contra les errors dels infaels".

d'exercitar l'*ofici*, duen també curolla de conrar un poch l'Art tipogràfica.

Si amb ses bones rahons que vostè sobre aqueix punt los sabrà fer los veu ben disposats *en principi*, y li fan bon so, com es d'esperar, llavors los pot afegir que jo estaria disposat a arrambarhi s'espata y a donar tota sa sanqueta, perque s'empresa goxás, y a restablir sencerament sa bona relació en que várem estar tants d'anys; olvidant pera sempre (lo qu'es estat sia estat!) tot motiu de ressentiment entre uns y altres.

Y si a má vengués, tal volta hi hauria avinentesa de tractar y provar si es possible y convenient remuntar y donar vida més robusta y esponentosa a n'aquexa *Roqueta* que, avuy per vuy y axí com va, sembla qu'estiga un poch alisa y no pareix que doni gran gloria ni profit a n'els qui la fan sortir a rotlo. 10

¿Què més li he de dir jo? ... Massa bona mònita té vostè, perque jo m'estoviy d'allargarli rahons; y massa sab y coneix sa meua bona voluntat y bons propòsits.

S'ocasió no pot esser més oportuna. A s'aygo l'han d'aplegar en ploure. Ja veu com tot Catalunya bull, a l'hora present, y dona brillant mostra d'amor y feultat a la seua encobehida llengua ... Qualque cosa mos toca fer, a noltros, qu'en tantes ocasions hem menat es capdavant, y vostè millor que ningú en pot ben dir la prima.

Ala, idò, a veure si'n feym qualcuna de profit, ad majorem R. Lulli et Majoricarum gloriam!

Molt desitjós n'está son afm. s. s. y amich q. l. b. s. m.

M. Obrador

4 Dbre.

P.S. Acabam de rebre un telegrama que diu:

"Alta montaña Cataluña aumenta agitación contra decreto Romanones. Prelados predicán contra el mismo: situación crítica". 11

10 Fa allusió al setmanari *La Roqueta* en la seva segona època.

11 N'Obrador dóna aquesta notícia transcrivint un telegrama rebut a la redacció de *La Almudaina*, on ell treballava. El decret de què parla és el que el comte de Romanones, ministre d'Instrucció Pública, havia donat prohibint que dins les escoles de Catalunya, les Balears, el regne de València, el País Basc i Galícia s'ensenyàs la doctrina cristiana en la llengua vernacle de cada regió i manant que es fes l'ensenyança del catecisme en castellà. Es veu que els bisbes catalans no vacil·laren a predicar contra tal decret, i que el moviment de protesta adquiria un volum tan perillós per al Govern presidit per Sagasta, que arribà a determinar la seva dimissió.

Ja deu sebre, d'anit passada, qu'es Govern sagastí ha dimitit, y se prepara nova fornada. Veam qui treurá sa llarga.

III

Mossen Alcover, bon amich meu :

Repensant en lo que ahí parlavem sobre pròlech a la *Doctrina Pueril*, som de parer que no es cosa d'encomanarlo a ningú extern —per molta aptitut y bona trassa que hi puga desplegar— essent axí que dins la nostra Comissió Luliana Editora 12 venturosament hi tenim plomes tan ben trempades y competents *ad hoc* com la de vostè y les den Rotger 13 y En Costa, 14 sense contar les altres, llegues.

Emprarmos de quiscunya de fora casa —per lletraferit que sia— abans de que cadascun de noltros haja consumit torn en aquesta bella y patriòtica tasca de posar en lletra de mollo y presentar al mon literari les poch conegudes y arreconades joyes del immortal Mestre Ramon, me sembla que no seria molt del cas y podria donar lloch a interpretacions poch favorables o a suposar la nostra devoció luliana un poch teba o esmortida.

Si un altre li fa es mànech a n'aquesta Doctrina Pueril, en dia que l'estampem, vostè mateix serà el primer qui s'en penedirà després : no hi tenga dupte.

Tenga present, Dn. Toni, que aquiex important y bellíssim llibret, 15 del qual ahí es capvespre just poguérem ensaborirne escapolons en

12 Aquesta Comissió Editora de les obres catalanes de Ramon Llull es va constituir l'any 1896 sota la presidència de Mn. Alcover, i estava formada per ell i els senyors Miquel Sants Oliver, Joan Lluís Garau, Estanislau de K. Aguiló, Pere Orlandis i Miquel Costa i Llobera. També en fou membre el canonge Mateu Rotger. L'any 1900 s'hi agregà com a director tècnic En Mateu Obrador, i després de la seva mort foren també membres de la Comissió els senyors Joan Alcover, Salvador Galmés i Miquel Ferrer i Mayol. De la història d'aquesta Comissió, que tingué una etapa final agitadíssima, he donat un extracte bastant detallat en el meu llibre *Un home de combat*, pàgines 230 - 237.

13 Mateu Rotger i Capllonch (1862-1916), pollencí, canonge de la Seu de Mallorca i historiador seriós, autor d'una *Historia de Pollensa* en tres volums (1897-1906), molt documentada.

14 Miquel Costa i Llobera (1854-1923), el gran poeta pollencí.

15 Al·ludeix la *Doctrina Pueril* de Ramon Llull, que fou publicada en el primer volum dels editats per la Comissió, amb pròleg i notes de N'Obrador.

una rápida lectura, ha de servir de Vademecum o Introductorí qu'hem de posar en mans de jovensans, seminaristes, etc. per iniciarlos y per enconarlos de lulisme y adomdarlos al estudi y primera conexensa del nostre vell llenguatge trecentista. Y aquesta Doctrina es just feta aposta y tayada de lluna per axò, gracies a la seua simplicitat y transparencia d'estil, de materia y de llengua, clara com un crestay, desde'l primer al darrer capítol.

Ademés, pos esment en que ha de surtir a llum baix dels auspicis y recomendació dels Bisbes de terra catalana, comensant p'el nostre al capdavant de tots: que calrá ferne una edició més nombrosa que de cap altre dels tractats lulians, a fi de divulgarla y ferla arribar a mans de tota gent *de la nostra*; y amb aquexes circumstancies me sembla qu'ha de desdir y pareixer fora de lloch que'l prologuista no sia el mestre de llengua materna en el nostre Seminari, el qui avuy per vuy du la doma y tothom regoneix per cap y majoral de la nostra creuada de restauració filològica; el que podem anomenar l'*Apostol Sant Pau* de la doctrina llenguística novella. 16

Com vendrá a la fi, fer aqueix pròlech no será cap obra de romans, ni de molt, que'l destorb a vostè de la tasca de preparar el vol. IV de les seues Rondayes o de qualsevol altre que tenga en el teler. Poques vetlades y dematinades li bastarán per dur aqueixa feina a s'enfornar, vostè qui té fàcil enginy, paraula llesta y ploma llevent. Tres dies per lectura y altres tants per cendre, fènyer, pastar y enfornar, sé ben cert que li seran prou, ab la farina ja recolada que jo promet de donarli: vuy dir que li apareyaré de molt bon gust (com ja u vaig fer p'el pròlech den Costa) tota aquella part de trebay més llemicós y torbaret, d'antecedents y cerques bibliogràfiques, cites y notes d'erudició, confrontes y referencies, etc., etc.

L'envit, Dn. Toni, a que hi fassa un pensament sobre axò que li dich. En haver surtit d'axò den Men. Pidal 17 qu'ara li té l'atenció em-

16 N'Obrador invita aquí Mn. Alcover a prologar la *Doctrina Pueril*, fundant-se en el prestigi del famós Vicari General, que en aquell temps anava creixent dins tots els Països Catalans en virtut de les seves ardoroses campanyes preparatòries de l'Obra del Diccionari. Es veu, però, que Mn. Alcover no volgué o no pogué escriure aquell pròleg, i la *Doctrina Pueril* sortí prologada pel mateix Obrador.

17 "Axò den Men. Pidal", que absorbia en aquell moment l'atenció de Mn. Alcover, era la redacció de les seves *Questions de llengua i literatura catalana* (que es publicaren en les pàgines 209-556 del tom I del *Bolletí del Diccio-*

bascolada, en fassa una lectura, *d'assegut*, d'aqueix gentil llibret, y casi tench per ben segur que no volrà per altri, sino per vostè meteix, d'honra y la gloria de retornarlo y oferirlo de bell nou —per primera vegada en la bella vestidura que li pertoca y ab la qual l'endiumenjà son autor, ara fa 600 y tants d'anys— als amadors y devots de les nostres lletres renascudes.

En gracia de la bona intenció, me perdon de bon grat aquesta recapitoletjada, y ja sab qu'estich a son manar com afm. amich y company y s. s.

q. l. b. s. m.

M. Obrador

Diada de la Candelera, 1903.

IV

Amich Dn. Toni:

Alci es cap, un moment, de lo que fa, y pegui una uyada an aquexes tres cartes, derrerament rebudes.

En haverles vistes les me pot tornar, juntament amb sa del prof. Guarnerio, 18 que m'agradaria veure, y llavors la hi tornaré, o, si vol, la arxivaré amb totes ses altres.

Aquexa den Menéndez ("entusiasmado") val per dues, y encara més. Jo temia qu'ell y es seu dexeble n'Asín, 19 prevere, arabista, etc. no bufassen an es brou o no muscletjassen, en veure sa mutació qu'hem feta, d'il·lustrar y vestir bibliogràficament es nostros volums lul·lians *en catalá*, en lloch de fer-ho *en castellá*, com Dn. Jeroni (a. c. s.) 20 y

nari), extensa refutació —no sempre encertada— de les idees expressades per Ramon Menéndez Pidal en l'article *Cataluña bilingüe* (publicat en *El Imparcial* del 15 de desembre de 1902).

18 Pier Enea Guarnerio (1854-1919), professor de la Universitat de Pavia, que es féu catalanòfil en estudiar el parlar de L'Alguer (Sardenya), sobre el qual publicà una llarga monografia titulada *Il dialetto catalano d'Alghero* ("Archivio Glottologico Italiano", IX, 1886, pp. 261-364) que encara avui té vigència i és consultada amb profit. Prengué part en el primer Congrés Internacional de la Llengua Catalana (Barcelona, octubre de 1906), on presentà una comunicació sobre l'alguerès i pronuncià un eloqüent discurs de salutació.

19 Miguel Asín y Palacios (1871-1944), catedràtic d'àrab de la Universitat de Madrid, autor de valuoses obres sobre llengua, literatura i filosofia aràbigues.

20 Jeroni Rosselló i Ribera (1827-1902), poeta de la primera època florasca, iniciador de la publicació d'obres catalanes de Ramon Llull amb el vo-

noltros metexos, en els 3 volums d'ell, que completàrem. Però sembla que res hi tenen que dir, y han engolit s'am, o s'han begut es cop, com sa figuera. Més val axí. Sab que va de bé, a un homo, tenir sa rahó y sa llògica de part seua!

Sobre tot (com diu vostè), ell pareix que fins ara no mos porem quexá, y la cosa mos va quart crexent y vent en popa.

Deu fassa que dur, fins a la fi, si per bé ha d'esser.

Man en quesvuya a son s. s. y amich afm.

M. Obrador

21 abril.

S. S. Si li pareix, me tornaré veure amb so nostro candidat administrador, En Ferrer, y quedarem closos, senyalant-li provisionalment y per aquest Vol I es 20 per cent de comissió de tots quantx exemplars despatxi. Amb això diu que se don per ben satisfet y pagat, per ara, y ja u veurem més envant, segons la cosa com don.

Si vostè hi té res que dir, heu diga. Entre avuy y demà, ja faré de veure'l.

Es *Proemi* de Contemplació (vol. I) va endavant, y no mos torbarem gayre setmanes a dexas llest y acabat es tom.

Y tira tira, y envant ne venen!

ad maiorem Lulli gloriam!

V

Amich Dn. Toni:

Vuytanta gracies y altres tantes, per lo que m'envia; 21 y Deu li mantenga sa devoció y fassa anar *quart crexent* (fins a arribar an es *ple*) l'Obra del Diccionari y des seu Bolletí, "ad maiorem linguae nostrae praedilectissimae gloriam".

Molt bon so'm fa aqueixa afalagadora carta del Dr. Guarnerio, 22

lum *Obras Rimadas de Ramon Lull* (Palma, 1859) i amb la preparació de textos que, després de la seva mort, formaren els tres primers volums publicats per N'Obrador.

21 Segurament es refereix a honoraris guanyats amb la feina que N'Obrador feia per compte de la Comissió Editora Lul·liana.

22 La part referent a assumpte lul·lià, en aquesta carta de Guarnerio datada a 19 d'abril de 1907, diu: "Dirigo a Lei i miei più vivi ringraziamenti pel

que li torn. En contestarli, pot ferli present que jo li he escrit també, dies passats, y que molt li agrahirém ses noticies de m. ss. lullians a la Ambrosiana que jo li demanava. No la esbarri, an aqueixa carta, que tanta bona amor demostra y tant d'agrahir, a sa nostra edició y a sa nostra llengua y literatura.

Per contrast, aquí li incloch un escapoló, molt *edificant* y *espressiu*, de s'arriesa centralista de caserna y sabre. Tal volta qualche dia li farà bon joch a vostè, per escobletjarse amb aquella mala gent y posarla a la vergonya. Tenen motiu de bramâ y pernetjà, derrera sa *pallissa* electoral que s'en han duya. Valga que "bram d'ase..."

Son afm. s. s. y amich

M. O.

24-IV-07.

VI

Amich Dn. Toni:

Ara que ja tenim rey y reyetó, supos que vostè trosselleta feta y amb un peu alt, just espera y vetla es moment de que'l Bisbe torn posá peu demunt es Moll, ²³ per totduna prende comiat y estrenyerli cap a

generoso dono del prezioso volume I delle *Obres de Ramon Lull*, perchè Ella come membro della *Comissió Editora* voglia farsi interprete presso i suoi illustri Colleghi del mio grato animo. — Io avevo testè fatto acquistare dalla Biblioteca Universitaria di Pavia i tre volumi delle Opere lulliane edite con tanta cura da D. Jeroni Rossellò; ed ora farò continuare l'acquisto della nuova edizione, che con nobilissimo amore di patria e di scienza intende pubblicare la attuale Commissione e in particolare D. M. Obrador y Bennassar. — A pagina 437 del volume donatomi è fatta menzione con lusinghiere parole del mio proposito di studiare i mss. lulliani dell'Ambrosiana, proposito al quale diversi lavori già avviati precedentemente mi impedirono di attendere finora. Però, sbrigati ora mai quei lavori, ho già deciso di mettermi all'opera nel prossimo maggio e prima delle vacanze stive spero di poter concludere qualche cosa. Anzi, se la Commissione avesse bisogno di qualche speciale indicazione, disponga pure di me. Mi sarà caro poter attestare così il sincero affetto che io nutro per la causa della coltura catalana".

23 Fa referència a la tornada del bisbe Campins del seu viatge a la Península, que havia durat una mesada (del 21 d'abril al 24 de maig de 1907) i durant el qual havia assistit a la imposició de la birreta al cardenal Aguirre, a unes conferències episcopals a Madrid i al bateig del príncep d'Astúries, nat el 10 de maig i batejat dia 18 del mateix mes. Per això N'Obrador diu que "ja tenim rei i reietó".

fora Mallorca. Per això li enviï aqueix *rollo* que quedarem amb n'Alzamora que vostè li duria en anars'en a Londres. Es una consulta que mos ha de fé, en es British Muheum, sobre alguns mots dubtosos y formes gráfiques d'aquell manuscrit de l'*Ordre de Cheuallerie*. 24 Sa carta que hi va inclosa li especifica lo que fa al cas, y li dóna ses fites netes.

Y suposat que aqueixa exida de vostè no será pich de fava, sinó que diu que durará tres o quatre mesos, pensava jo que abans d'anars'en, y a fi de que no'm mancàs *escayola p'es canaris*, no'm vendria jens malament que d'aquelles 280 pts. o cosa axí, que mos digué que li romanién en *caxa lul·liana*, m'en bestragués un grapat (posem unes 150) a bon conte; que amb aquelles altres 150 de que li vaig firmâ aubaranet quant saldàrem es conte vey, en farién 300, que tendria rebudes a conte des vol. I de *Contemplació* que ja tenim a s'enfornâ, y segons tarifa acordada m'en valdrá unes quantes més, suposat que passarà de 400 págines. Dich axò, si a vostè li apar bé, y si tan mateix aqueys doblés han de romandre corxofats fins a sa tornada o n'ha de fé entrega a n'es seu *bossé* interí; y si no, fassa contes que no he dit res, y ja malavetjaré a dû busques a n'es niu per altra banda, si m'es possible.

Mos vérem dissapte amb En Ferrer es nostro Administrador y quedàrem closos y entesos; ja té exemplars rebuts y pot fer sa seua via. Mos haviém de tornar veure el sendemà, per acabar de posarlo al corrent de tot; però sa mort den Moner (a. c. s.) mos ho destorbà, y d'avuy a demà mos haurem de reveure. Me digué que vostè 'l tenia citat, supòs que per donarli noms y llista d'aquells suscriptors. Si vostè abans de partir troba que té temps y lleguda d'oferir es tom nou a n'aquells que trobàrem que s'havia de reservar, m'ho diga, y totduna li enviaré ets exemplars que'm dirá. Si no, a sa tornada ja trobará enllestits tres toms, y sa glopada será més grossa y mala d'enviarla-se. Vostè meteix.

Segons quin dia se determina a partí, poria essé que l'acompanyás fins a Barcelona, ahont ja sab qu'he d'anar per arreglà lo d'es llibres d'allà y veure si feym tracte amb En Batlle, 25 —ja qu'En Verdaguer 26

24 Es un manuscrit del *Libre de l'Orde de Cavalleria* de Ramon Llull, en versió francesa del segle XV, que es va publicar íntegrament a les pàgines 249-291 del volum I de les "Obres Doctrinals de Ramon Llull"

25 En Joan B. Batlle, llibreter i bibliòfil barceloní, que tenia la seva botiga a la Gran Via Diagonal.

26 N'Alvar Verdaguer (1840-1915), llibreter que estava establert a la Rambla del Centre, de Barcelona, i que mantenia en la seva llibreria una interessant tertúlia de literats i erudits.

fa es desmenjat,— entrevistarme amb En Gili, 27 veure com campen es meus fiys que allà tench... etc. etc. Faré de veure'l a vostè avuy o demá, y quedarém entesos. Y encara li hauré de tocâ un altre pontet, sobre s'avinentesa qu'ara hi hauría d'esser jo veynat seu. En Cirer passa a viure en es primer pis, y lloga es segon, qu'he vist, m'agrada molt y me convindría, si no fos un ayret massa car. Tal volta amb una mica de sempenta o recomanació de vostè s'ablaniría un poch, de lloguer, y se dexaría tayâ un trosset de capa. No crech que mos fos jens dolent, a vostè ni a mi, es viure costat per costat y just paret per mitx, qu'amb un crit mos sentíssem. Ja vorem si u trempam. Jo no'm mudaría d'ací on visch; però aquests 74 escalons de cada día me son més sobrats, tant com torn vey, y es meus *espaumons* no'n volen pus, d'escala llarga. Com som dalt, no puch trencâ alè, y no hi ha més homo.

Perdon tanta parola, y mani com sempre a son s. s. y amich afm.

M. Obrador

14 Maig 1907

VII

Palma de Mallorca, 27 Juliol 1907

A Mossèn Antoni M.ª Alcover:

a Halle.

Homo de Deu! Anit passada la m'entregaren a sa seua tarjeta *germánica*, ahont vostè ja pareix qualcú més de lo qu'era per ací; car axò de "Generalvikar des Bischofs"... etc., 28 pareix cosa més grossa que Vicari General del Bisbe nostre. Endevant ses atxes! y alerta que aqueys panxons y sadolls que diu que pega d'alemany, 29 no li fassen ven-

27 En Gustau Gili (1869-1948), famós editor barceloní.

28 Fa al·lusió humorística a les targetes de visita impreses en alemany per esser utilitzades per Mn. Alcover durant el seu viatge per Europa Central, que va durar des del primer de juliol fins al 31 d'octubre de 1907.

29 En el seu *Dietari de l'eixida a Alemanya i altres nacions* (volum V del "Bolletí del Diccionari de la Llengua Catalana", any 1908), Mossèn Alcover conta extensament els seus esforços per aprendre bé l'alemany. Dia 27 de juliol diu: "Niepage me diu que he fets molts de progressos en l'alemany. Encara no ho conec gaire. Quina llengo més mala d'anar entorn!" I dia 31: "Me diuen que faç progressos en l'alemany; no són gaire. Déu mos do paciència. Amèn".

trei ni li congríen un aplech que llavors sia mal de pahir y li hajem de donar qualque presa de senet o un gra de ceva. 30 Es d'esperar que no sia axí, sinó al contrari, que li sia una menja ben digesta y assimilable y que li fassa bon profit, tenint un cuyner tan pràtich y ben nostrat com el Dr. Schädel, 31 qui le hi sabrá aguiar amb bona salsa.

D'axò que vostè'm diu, qu'ell *el tracta com un papa, enque sia protestant*, no m'en meravell gens; perque anc que no s'avenguin ni llauren d'un meteix coll en qüestió de *credo*, com que vostè es *apostòlich romà* y ell es *apòstol romanista* que predica y ensenya y mos propaga sa benvolguda llengo nostra, lo que no es a un cap es a s'altre, y tot vaja a un munt, y ja hu aclarirem! Bons siem noltros, y volguem bé a qui bé mos vol, y no n'hi haurá tants de dolents, ni d'aquells qui pensen y creuen que res se pot fer condret en aquest món, en no esser a esclafits y bregues y cinglades.

Me fa goig, amich Mossèn Toni, y m'exampla es cor axò de veure que si per un cantó establim y organisam sa *Solidaritat política* 32 aoblant elements que abans eren com es ca y es gat y casi res lograven esbargits cadascú pe's seu vent, noltros també enardits y encoratjats per amor de la llengua, formam y com més va més reforçam aquesta altra *solidaritat filològica*, que tan bons fruyts y bell esplet mos ha de donar, ad majorem linguae praedilectissimae gloriam, y mos fa conexents y amichs corals d'homos estudiosos y sabuts, que amb noltros llauren d'un coll, y per aquest vent bé se pot dir que son *de la nostra*.

30 Ceva és grafia incorrecta, per *sèver*: en castellà, *acíbar*. En aquelles saons encara no s'havia fixat l'ortografia catalana, i N'Obrador feia el que podia per resoldre els problemes, però naturalment no sempre ho aconseguia.

31 Bernhard Schädel (1878-1926), professor de Filologia Romànica a la Universitat de Halle — i anys més tard a la d'Hamburg —, el primer lingüista estranger que es va dedicar intensament a l'estudi científic del català; autor de diverses monografies i d'un *Manual de Fonètica Catalana* (Cöthen 1908), fou un important propulsor de la ciència filològica a Catalunya; orientador i mestre de Mossèn Alcover; promotor de la concessió de beques als joves Montoliu, Griera i Barnils per a cursar estudis de Romanística a l'estranger. Schädel és una figura importantíssima del renaixement dels estudis filològics a la nostra terra. He donat notícies i documents d'aquest gran catalanòfil en el meu article *Bernhard Schädel i els inicis de la lingüística catalana*, en l'Homenatge a Vicens Vives", vol. I, pàgs. 95-110.

32 Es refereix al moviment polític de la *Solidaritat Catalana*, que en aquell any 1907 assolí la seva màxima importància.

Ja hu crech que de bon gust remetré al Dr. Suchier, ³³ al qui coneix prou de nomenada (encara que no personalment) els 2 quaderns —únichs fins ara publicats— dels nostres Còdichs Llagostera y Çagarriga. ³⁴ Per aquest meteix correu los hi enviay a vostè, ja que s'oblidá d'apuntar-me s'adresa d'ell; y axí meteix ara la m'enviay, si la sab, perque dia vendrá en que li haurem de remetre qualqu'altra cosa. No hi puch incloure, en es paquet d'avuy, s'exemplar de sa Gramática Forteza, ³⁵ perque no'n tenia cap a s'arxiu y l'he hagut de demanar a s'impremta de la Misericordia; però p'es correu vinent confiy de poder-la-hi enviar, y no perdré cala.

Altresí molt content m'ha fet, d'axò que'm diu, de sa bona y propicia disposició d'En Prat de la Riba ³⁶ (com era d'esperar) referent a sa nostra edició lul·liana; y conforme a ses indicacions de vostè, posaré fil a l'aguya y remetré s'instancia —si no la hi duc jo mateix— demanant que mos hi donen una maneta. ³⁷

Qui mos n'hi ha de donar també un'altra, segons vostè ja n'está entresentit y jo li vaig dir, es aqueix *misser Bernat*, ³⁸ qui tant bé'l tracta com hoste; cuydant de feros o procurarnos una feel y exacta copia des *Blanquerna* segons es ms. de München, que l'hem mester sens

³³ Hermann Suchier (1848-1914), professor de Filologia Romànica a la Universitat de Halle, gran mestre de filologia francesa i bon coneixedor de la literatura catalana i especialment de textos de Ramon Llull i de Jacint Verdaguer.

³⁴ Són els manuscrits publicats per Pere A. Sancho Vicens i Benet Pons i Fàbregues l'any 1898, amb els títols de *Códice Çagarriga* i *Códice Lagostera*, que contenen documents referents a la Font de la Vila (Ciutat de Mallorca) i formen el volum primer —i crec que únic— d'una "Colección de documentos referentes al reino de Mallorca".

³⁵ *Gramática de la lengua catalana* por D. Tomás Forteza y Cortés. Es el primer assaig de gramàtica catalana fet segons el mètode històric de Friedrich Diez. Després d'estar començada i aturada molt de temps la seva impressió, arribà a publicar-se aquesta Gramàtica l'any 1915 amb un extens pròleg de Mossèn Alcover.

³⁶ Enric Prat de la Riba (1870-1917), President de la Diputació de Barcelona, gran amic de Mossèn Alcover i estrenu propulsor dels treballs d'investigació científica amb la fundació i patrocini de l'Institut d'Estudis Catalans.

³⁷ La Diputació de Barcelona donà "una maneta" a l'edició dels textos lul·lians subscriuint-se a exemplars de cada volum.

³⁸ Nom afectuosament arcaic que dóna Obrador al Dr. Bernhard Schädel, que en aquells dies de juliol de 1907 tenia hostatjat Mossèn Alcover a la seva casa de Halle.

falta, per aquest any vinent. Ara que vostè hi es y el té prop, en poren parlar, d'asseguts, sobre sa forma y manera d'obtenir aqueix trellat, retribució qu'es nostros *bossot* lul·lià permet destinar-hi, etc. etc. Y ara meteix ja li pot advertir que aqueix no seria s'únich ni es derrer que de München mos convendrà veure; perque darrera es *Blanquerna* vendran es *Libre de l'Home*, es d'*Anima racional*, es de l'*Arbre de Philosophia desijada*, es del *Libre de Proverbis*, el de *Vertuts e Peccats* y qualcun altre. A veure, idò, si fan barrina y queden closos; fent entendre al Dr. Schädel que, si bé no's tracta de cap ganancia orba, axí mateix pot haver-hi un sou que gonyar y treure-hi jornalet, com jo'l trech ací, copia que copia, amb punts y amb hores. De tots modos, s'encarregar-se'n ell, d'aqueys trellats, sempre mos seria més ventatjós que no haverhi d'anar un de noltros a fer-los. A veure, idò, si hu trempen.

També avuy li remet alguns retays periodístichs, y amb sa Gramàtica anirà un article sobre Herrn Bernat, que demà o passat publicarà L'Almudaina. Procuraré que no hi haja tantes errades com a sa Gazeta. Memories, y una aferrada p'es coll los envia coralment son afm.

M. Obrador

VIII

Ciutat de Mallorca 5 Setembre 1907

A Mossèn Antoni Maria Alcover

trescant mon: allà on sia!

Inoblidable y benvolgut amich y confrare:

Ja m'arribà, ja, y m'alegrà ferm sa seua postal datada a Berlin 25 Agost; poch després d'una llarga carta del Dr. Schädel, interessantíssima com totes les seues, y que també'm fé esclamar alleluya! Figur-se que pe'l seu contengut vench en conexensa de tres o quatre textos *originals* lul·lians, dels quals fins ara no'n sabíem més que la versió llatina: textos tan interessants y notables com la *Art d'atrobare veritat* (que jo ja suspitava, y per això la vaig posà a la *Taula cronològica* de la nostra edició), la *Disputació dels V savis*, *Lo VI seny de Affatu* (no de *Olfatu*, com erradament deu posar el Catàlech de Munich y ha copiat En Schädel) y el *Llibre dels Angels*.

"¡Tant cada cala!" com solem dir per ací. An aquest pas, si axò va axí, sa trentena de volums projectats perilla convertir-se en coran-

tena (Deu fassés, y menjaríem dàtils!), y axò que'l Dr. Schädel no deu haver fet fins ara més que fuyetjar el Catàlech de Munich (que *ces messieurs-là, les auteurs de l'Histoire Littéraire de la France, tome XXIX*, ab tot y els molts d'emprunts que li feren, pareix que no més l'escloveyaren demunt, demunt, ja que los passaren per maya mújols y escorbays de aqueixa mida!). Ara figur-se lo que succeirà en dia que Herr Bernhardt s'en vaja a München, y ben arromangat tay de colzos se posi a fer ravassega de m.ss. lul-lians, dins aquell gran sementer, y tira que dassa, dassa que venga, aquesta es meua, aquest es teua, aquest vuy aquest no vuy, (1) no dexi res per vert, fins a tenirho tot ben agave-llat y saber-ne bé la neta! Mos seran cent cavalls aqueys auxiliis, qu'ell y es seus dexeables mos donarán, segons m'indica y promet en sa seua carta. Ja hu crech que mos hi vendrán com l'anell al dit y com a bunyol dins la mel, y que los ho haurém d'agrahir de bon de veres!

Dels diferents medis o sistemes qu'ell me proposa per obtenirne copies ben autèntiques y feels (fotografia, etc.) n'haurem rahó y en parlarem d'asseguts, totduna que vostà torni, suposat que per ara no corre pressa y que de tota manera ell no podrà posar mà a lo de Munich fins a s'entrada d'hivern. Jo li contestaré ben espinzellat, un dia d'aquests, a Büdingen, y li diré lo que fa per ara al cas, perque roman-guem ben entesos. Mentres tant, si vostè té ocasió, li comunich aquesta, y que li servesca de resposta provisional fins que rebrà sa meua; amb sa gran aferrada p'es coll, per sa notabilitat d'aquexa primera trobaya.

Lo que vostè podria fer (ara que té avinentesa) seria adquirir —per conte de sa Comissió lul.liana— y durmos un exemplar d'aqueix Catàlech des M.SS. de sa Biblioteca Reial de Munich, y si costa massa o se pot comprar per seccions, adquirir no més ses de M.SS. espanyols (dins la qual van els catalans o llemosins, com deyen primer), de M.SS. francesos (que contendrà es provençals), y sa de italians, a hon tal volta hi trobem versions italianes com sa des *Fèlix*, qu'es a la Vaticana, o s'altra que jo vaig trobar a la Marciana de Venecia. Y ja que hi es, ¿perquè no fa un'altra *calaverada*, que seria adquirir y dur (si es que encara no l'ha comprat) aquell Vocabulari romànich den Körting (crech que's diu axí 39 del qual en duya En Schädel un exemplar com vengué a Mallor-

39 *Lateinisch-Romanisches Wörterbuch* de Gustav Körting (Paderborn, 1907), obra que tenia importància com a segon intent de diccionari etimològic de totes les llengües romàniques, però que no eclipsà els mèrits del primer (*l'Etymologisches Wörterbuch der romanischen Sprachen* de Friedrich Diez, Bonn,

ca? Mos sería un llibre de consulta utilíssima. Carregui, ara es s'hora! y en duga de llibres; que més val axò que gastar doblers a ca's potecari!!

Feym veta, tanta com porem. Els toms I y II de Contemplació estan a s'enfornâ, y en arribar vostè, per poch que's torb, ja los trobarà llests, y un altre en es telessos.

De Madrid ja cobrarem ses 800 pts. des vol. publicat; 40 n'hem pagades 500 y tantes a n'En Guarro, per paper, y ses altres en tot o en part anirán per conte d'impremta.

S'instancia al President de la Diputació de Barcelona la s'en durá En Miquel Ferrá 41 (per entregarla a la mà) que s'en hi va un dia d'aquests. Jo no descuyt lo de sa Diputació nostra, ara qu'han de fer es presupost de l'any qui ve, perque hi inloguen sa corresponent partida.

L'anyoram, y al punt comensará a esser hora de que venga a tocà mare. ¿Y qu'encara s'en recodará de parlar en mallorquí? ... perque En Schädel m'escriu que vostè ha fets tants de *jolis progrès*, que ja pareix un alemany; sino que una cosa hi ha, que li priva es pareixer-ho de tot, y es que, segons ell lamenta, "élas! Mossen Alcover níaime pas la bière!!"

A reveure prest, idò. Malavetj a estâ bonet, y amb moltes comendacions a tota aquexa gent *romanòfila*, man en quesvuya a son s. s., company y amich affmo. q. l. b. s. m.

M. Obrador

(1) ¿Com heu diria an axò en *deutsch*, des que rallen per aquí?

cinquena edició 1887) i al cap de pocs anys fou superada amb gran avantatge pel *Romanisches Etymologisches Wörterbuch* de Meyer-Lübke (primera edició Heidelberg 1911).

40 Es tracta de l'import de vuitanta exemplars subscrits pel Ministeri d'Instrucció Pública.

41 Miquel Ferrà i Juan (1885-1947), poeta, arxiver i més envant bibliotecari de la Universitat de Barcelona i cap de l'Arxiu Històric del Regne de Mallorca. La seva intervenció tècnica en l'edició lul·liana consistí en la preparació, correcció i anotació del volum III del *Libre de Contemplació* (1910).

IX

Amich D. Toni :

Amb gran despler y sentiment de la meua ánima, el Congrés Històrich haurá de personar [sic], per aquesta vegada. 42

Bufâ y beure no pot'sê; Na Juana no's més d'una, y jo no'm puch fé trossos. Del 20 al 22 qui vé, fas contes de partir cap a Munich, 43 y aquests dies que'm resten me vendrán ben ranet (si'm basten) pera donà recapte a ses mil feynes qu'he de dexá enlestides y preparatius indispensables, abans d'estrenyer-li.

Es dos fuys derrers (únichs que manquen) per cloure y dexâ llest es tom I de Contemplació; aquells altres que may acaben a ca'n Colomar (y axò que cada dia los don matraca!), ses notes y copies de fragment des mss. de *Demostracions* y de l'*Arbre de Sciencia*, que tenim ací amb buyts y llacunes y s'es mester completarlos amb altres mss. que sols hi ha a Milán y a Munich; ses variants a un vell text des *Libre del Consolat de Mar*, (1) treball a que'm vaig comprometre amb En Moliné y Brasés, 44 abans que s'Institut d'Est. Cat. mos comunicás lo de Munich... etc. etc. son coses indispensables que no dech ni puch desatendre, y massa torbaretes pera dexarme hores ni moments que dedicar a tota altra escarada, per tard que'm colch y per dematí que m'axech.

Amb tanta tracalada de trebays com se presentarán an es Congrés, no li vendrá a un més o manco. Y es que jo havia d'engarbullâ, no's pot fer de correguda, a la babal.lâ y tropell - tropell, sinó d'assegut y amb seny de bistia veyá. Per fé un bunyol o un sayo mal tayat, qualsevol hora hi som a temps; y a mi no'm basta cor pera aguiâ un men-drugat que llavò'm puguen dir que té tant de gust com fava parada freda. Hi ha qui está a l'aguayt y vetla sa llebra: *cave Fabram!!* 45

42 El primer Congrés d'Història de la Corona d'Aragó, celebrat a Barcelona del 22 al 27 de juny de 1909.

43 El viatge i estada de Mateu Obrador a Munich pensionat per l'Institut d'Estudis Catalans, va durar des del mes de juny fins a la darrerria de setembre de 1908.

44 Ernest Moliné i Brasés (1848-1940), bibliòfil i erudit editor de textos catalans medievals i principalment del *Llibre del Consolat de Mar* (Barcelona, 1914).

45 Es significativa aquesta aguda al·lusió que fa N'Obrador a l'actuació de crític exigent que ja en aquelles saons de 1908 es reconeixia a Pompeu Fabra (1868-1948), que pocs anys després havia d'augmentar el seu prestigi amb un mestratge que encara avui és acceptat de tothom.

Vostè ja hu veu y ja m'entén, sense més recapitolà. Jo no hi sé altre remey; y si aquesta forçosa abstenció meua li sab un poch de greu, crega, Dn. Toni, que molt ¡però molt més! m'en sab a mi. Seré jo es qui hi perdré, més que es Congrés y es congressistes. Sense un ay fan s'ayoli.

En quesvuya dependesca de mi, mani a son s. s. y amich afm.

M. Obrador

(1) Segons es codi den Sant Pere (s. XIV) des nostro Arxiu Històrich.

X

Munich 3 setembre 1908

A Moss. Antoni M.ª Alcover.

Molt benvolgut y anyorat amic:

M'es arribada la seua postal de dia 26, que'm du la bona nova de que per aqueixa *roqueta* tot seguex pla igual y vostè y demés *de la nostra* campen bé de salut, lo mateix que jo aquí, gr. a Deu, y que dur.

Idò sí senyó: me trob a ses acabayes de sa meva tasca (de sa d'enguany, entenguem-mos; perque en román un bon raig per l'any qui vé; ja'ls ho explicaré menudament de paraula), y aviat poré fer sa trossetleta y estrenyerli cap a sa barraca, com solen dir es rotés. Té rahó de pensà que bé l'he feta a s'aviona, y m'ho he tret de sa vessa; però no'm queix de sa cullita, y esper que los farà goig y trobarán que no he boyetjat gaire, en veure de prop sa garba de bon blat que per aquest sementer he safalcada. ¡Quina caveyonada, animetes santes, que hu eren d'espessos es boldrons! ... Duc, a l'hora d'ara, estudiats, confrontats, descrits y copiat (uns sencers y altres fragmentariament) més de 30 codis originals, molts d'ells dels ss. XIV y XV, qui contenen una corantena d'obres lul·lianes en prosa y en rims; trescats y ben furiyats els altres llatins (n'hi ha una mayna! passen de cent!!) a veure si per cas hi havia dins ells qualque coniet de canonge o llebra ajaçada (y efectivament qualcuna n'he trobada, que li he hagut de donâ fura, y per ses oreyes l'he treta de dins es jaç): repassada la secció immensa d'incunables, y espipellada igualment l'altra collecció, també abundosíssima, de llibres auxiliars o de consulta (*Hilfsbücher*) que difícilment fora d'ací amb tanta profusió haguera trobats reunits. — De més a més,

y fora de lo lul·liá, qu'era per mi s'agre preferent, he pogut haver y tench ja a cobro altres vells textos catalans ben curiosos: un trellat catalá interessantíssim d'aquella *Visió de Tundal*, que pogué ésser pera'l Dante una de les fonts inspiradores de la Divina Comedia; una *Gramática llatina - catalana* quatrecentista, que ofereix la particularitat de donar, dels centenars de mots que posa com exemples, la correspondencia o versió en romanç vulgar (¡no dic jo si farà bon joc, demunt les planes del Bolletí del Diccioniari!); unes *Cobles de Nostra Dona*, a la 1ª fulla d'un ms. del 1300; y sobre tot, un *Blanquerna* pur, estil·lat, qu'es una meravella d'enginy y de bon llenguatge, y mos farà un dels toms més llecorosos y plaents de la nostra edició mallorquina.

Totes aquestes copies, com ja li vaig indicar, les he pogudes fer, ab gran avenç de temps y garantía absoluta d'exactitut, no a la mà, sinó fotogràfiques, emprant un novell procediment tan ràpid com fácil y no massa costós, y que d'avuy endavant haurem d'adoptar per norma. Res de *clichés* de vidre; sa copia se treu ja directament sobre una fuya de paper o cartolina especial, y resulta perfectament llegible, totduna que sa vista la té avesada y desaparex s' estranyesa de veure sa lletra blanca demunt es fons negre; com sa vista de s'estudiant aviat s'avesa an es blanc des guix, demunt sa pissarra. Perque millô ho puga judicar, aquí n'hi inocloc un petit retay o escapoló per mostra.

Per aquest sistema duré copiades més de mil pàgines de manuscrits originals, del bon temps; lul·lians y no lul·lians, uns rimats y altres en prosa; el susdit *Blanquerna*, qu'es la pessa principal y com el gall de llevar (ell tot sol passa de 300 págs.); el *Libre dels 6.000 Proverbis*, també sencer (un preciós trellat del XIV); l'*Art abreviada de Predicació*, la *Lògica rimada*, l'opuscle *De ço que deu hom creure de Deu*; y no parlem de lo de l'Ambrosiana de Milán, que fa també per sí sol un'altra bona tongada. He omplides ses llacunes o buyts des nostros codis de *Contemplació*, de *Demostracions* y *Arbre de Sciencia*, qu'ara tendrem ben sencers, de manera que no hi faltará un gra a sa dobla; y he deixat un bon tay senyat y fites posades per unes altres messes y escarada, s'estiu de l'any qui vé, si som vius y si trobam qui mos don cames per corre.

Ara'm queda a fé es repel y es derrers jornals, a Milán. Es meus contes son partir d'ací, dilluns o dimars qui vé, en bon dia de la Mare de Deu des missatges; està cosa d'una setmana a Milán, que crec que'm

bastará pera enllestir lo que'm manca; y aprofitant es vapor de *La Veloce* que saupa de Génova dia 17, embarcarm'hi cap a Barcelona, ahont podré esser lo'ndemà, y pocs dies després a Mallorca, prup-prop devés St. Mateu, an es 3 mesos justs de sa meva partida. Deu mos ho arrip tot a bon port, y mos alliber de soscayre o travelada! ...

Content estic de lo que'm diu, que'ls Bailly-Baillièrre ja han entregats els 90 exemplars del nostro vol. II an el Ministeri; axò serán aviat doblés contats, y tot d'una que jo sia aquí, ja petxucarém sa Diputació, si va sorrera o mos fa oreyes de cònsol.

M'en regal bé jo, per aquestes latituts, de sa calorassa que, segons diu, están passant vostès, pobres meridionals. Benhaja Munich d'estiu, si no fos tan nigulenc y plover! Cap dia ha marcat es termometre massa més de 15 o 16 graus, y ni un sol vespre qu'es un, me som vist a jaure sense cobertò o flassada. Llàstima de tení la mar tan lluny; Oh, y que l'he anyorada a *na blavao* Encara fas contes d'arribá d'hora, de rabetjá una mica es pellet dins ses aygos salabroses de sa Portella o des Corp-marí y alenâ aquell ayre axumorat de bones olors d'alga, de pinar y romaní y senyorida.

No m'enganava de res, vostè, com me deya que Munich era una gran y bella ciutat. Heu és, no hi ha dubte, y poques ciutats del món oferexen per ventura més plaent estatje a la gentada esterna que s'en hi vé, carreró seguit, ni la poden embadalir amb tantes preciositats y meravelles artístiques com ací's troben aplegades. ¡Oh aquestes Pina-coteques, vella y novella, y aquest Museu Nacional, y tants de monuments y belles esglesies y grans casals, y parcs y jardins, y aquesta netedat d'espayosos carrers y places, y aquesta bona gent bavaresa, tan fenera y desxondida, de costums lliures y franques, sense desenfreiment, y aquesta cervesa fina que a carretells y cadafs ratja roy seguit, des dematí fins a's vespre, a la antiga *Hofbräuhaus* y a tants d'altres *gasthaus*, un a cada passa! Tot axò está molt re-de-bé, y tot axò son llivanyes que fan Munich agradosa; que m'hagueren agombolat y m'haurien endolcida s'anyoransa, si no fos allò de "rodaràs y rodaràs y a terra teua tornaràs" y "caseta mia per pobra que sia". Jo, además, com vostè ja sab, tench cordetes que m'estiren..., aquelles fiones..., aquexa edició nostra, estovada fins que jo torn, ... y tot axò y sa lleccó mallorquina que dins mí duc empeltada y per molt de món que tresqui no la'm trauré may de demunt, me fa anâ a estones un poc alís y me reviva sa pruitja des retorn y de *tocâ mare*.

S'altra diassa me comparegué per ací de cop descuyt En Tomeu Amengual; ⁴⁶ va estar dos dis ab mí, y llavò s'en aná a seguí es seu viatge cap a Viena, Budapest y Praga. Vengué a sa Biblioteca; li vaig mostrâ es meu pertret, y crec qu'en farà un article per sa Gazeta. Vostè, per ara, fassa'm favor de no escriure-hi res de tot assò per evitá gelosíes de La Almudaina. Ja serem a temps de donarne conte.

Memories a tohom, y a reveure prest, si a Deu plau! L'abraça de tot cor son s. s., company y amich afm.

M. Obrador

⁴⁶ Bartomeu Amengual i Andreu (1868-19), nadiu de Felanitx com el mateix Obrador, era un home de gran dinamisme, que es dedicà professionalment a economia i finances i va ser molts d'anys secretari de la Cambra de Comerç de Barcelona, però també era home de cultura humanística i que s'interessava ferm pels problemes culturals de Catalunya.